

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

Megjelenik minden szombaton. — A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjaikért kapják. — Nemtagok részére előfizetési díj: egészévre 4 ft, félévre 2 ft, negyedévre 1 ft.

Ugy a lap szellemi részét illető cikkeket, mint az előfizetési pénzek a „Közművelődés” szerkesztőségének Gyulafehérvárra a várba küldendők.

Az erdélyi főpásztor ö Nagyméltósága
k ö r l e v e l e i.

I. *A szegény népiskolák és tanítók állandó segélyezése érdekében.*

D. a J. Kr.!

Gyergyó-szent-miklósi

FOGARASY MIHÁLY,

Isten és az Apostoli Szent Szék kegyelméből Erdélyi Püspök stb. stb.

Erdélyegyházmegyei tisztelendő papjainak és kedvelt Hiveinknek áldás és kegyelem az Úr Istentől!

527. sz./1879. Mindnyájan jól tudjátok tisztelendő Testvéreim és Krisztusban szeretett Hiveim! hogy Isten ő szent Felségének ingyen kegyelméből s az Ő imálandó gondviseléséből számos évvel megáldott hosszú életpályánk folyama alatt mennyit fáradoztunk a keresztény oktatás és nevelés körül, követve mindig az apostol intelmét: „Te azokat szóljad, mik az igaz tudománnyal megegyeznek;”¹⁾ valamint az is ismeretes elöttetek, hogy mióta Istennek, a mi Atyánknak könyörületessége és az apostoli szent szóknak gondossága a felséges püspöki hivatalra minket érdemünk nélkül meghívott s az erdélyi egyházmegye kormányzását és gondozását gyenge kezeinkre bízta: kettőztetett szorgalommal és kitartással iparkodtunk a magasztos hivatal folytán vállainkra nehezedett terhet teendőket sikeresen elvégezni, éjjel és nappal fáradozván, „hogy a mik hátra vannak, eligazítsuk”²⁾ s a keresztény katolikus nevelést és oktatást a kormányzásunkra bízott egyházmegyében az újabb kor válságos áramlatával szemben megmentsük, megszilárdítsuk, s a fejlődés magasabb fokára emelhessük; hitben és lélekben meg léven győződve arról, hogy: „senki sem vethet más alapot azon kívül, mint a mely letéve van, mely a Krisztus Jézus;”³⁾ és hogy: „minden ültetés, melyet az én mennyei Atyám nem ültetett, tövestől ki fog szaggatni.”⁴⁾ — A tényeknek ezen egyszerű felemlítését, melyet szívünk alázatosságában tevének, ne tekintsétek Krisztusban szeretett Rokonaim és Hiveim! emberi dicsekvésnek, mert tudva van előttünk s szívünk aláza-

tában törekszünk is követni a Szentlélek intését: „a ki dicsekszik, az Ūrban dicsekedjék”⁵⁾ és „mid vagyon pedig a mit nem vettél? Ha pedig vetted, mit dicsekszel, mintha nem vetted volna?”⁶⁾ Tehát a mi hasznost, jót és üdvöst a ránk bízott egyházmegyében, a keresztény nevelés és oktatás előmozdítására, az Ū hatalmas karja a mi gyenge kezeink által művelt, azért „ne nekünk Uram! ne nekünk, hanem a te nevednek adj dicssőséget;”⁷⁾ s mindezért mi: „hálát adunk neked mindenható Ūr Isten! a ki vagy és voltál és eljövendesz.”⁸⁾

A Ti örömetekre, Krisztusban kedvelt Rokonaim és Hiveim! s hogy „állhatatosok legyetek a hitben.”⁹⁾ tudomásotokra kívántam hozni, hogy az egyházmegyei oktatás és nevelés érdekében a közelmúlt évek alatt sok üdvös és dicséretes történt. Egészen új iskolák létesítettek, új iskolaházak emeltettek, a régi épületek czélszerűbben átalakítottak, új tanítói állomások szerveztettek és javadalommal elláttattak; az iskolák taneszközökkel gazdagítottak, hogy az országos népoktatási törvény követelményeinek a rom. kath. iskolák minél inkább megfelelhessenek. Hitközségek, községek, testületek, előjárók és egyesek megértvén a kor intő jeleit s a buzgó hívők követvén ismételten felemelt főpásztori szavunkat, versenyezve siettek a ker. kath. iskola körül csoportosulni, hogy azt adományaikkal azon szilárd alapon, „mely letéve van s mely a Krisztus Jézus” megerősítsék, a keletkezett vihar romboló ereje ellen a ker. kath. fiatal sarjadék javára, az anyaszentegyház leendő buzgó harcosai, a haza derék polgárai s a felséges trón hű alattvalóinak vallásos oktatása- és nevelésére megoltalmazzák, megvédjék. Hála és köszönet nektek Krisztusban szeretett Fiaim és Hiveim! kik főpásztorotok szavait figyelemmel kísértétek s azokat odaadással követve, ernyedetlen közreműködésetek, fáradszorgalmatok, vallásos buzgóságotok és kitűnő áldozatkészségeitek által a mi törekvéseinket előmozdítottátok és lehetővé tettétek, hogy ezen szegény egyházmegye a kor magasabb igényeinek és az országos törvény követelményeinek megfelelő szép s jól rendezett kath. iskolákkal is dicsekedhetik. — De ne gon-

1) Tit. 2, 1. 2) Tit. 1, 5. 3) I. Kor. 3, 11. 4) Mat. 15, 13.

5) II. Kor. 10, 11. 6) I. Kor. 4, 7. 7) Zsolt. 113, 1 8) Ap. Cs. 11, 7. 9) Kor. 16, 13.

doljátok azért, hogy nyugalomnak adhatjuk át magunkat s tovább munkálkodunk nem szükséges. Ne gondoljátok; mert hisz igen jól tudjátok, hogy a ki nem ügyekszik előbbre jutni, az elmarad s mások által megelőztetik. De azt se gondoljátok, kedves Hiveim, hogy már nincs semmi szükség s az adakozás csatornáit el lehet zárni. Igen sok még a szükség szegény egyházmegyénk sok népiskolája körül s ezeken is segítenünk kell, hogy nálunk a ker. nevelés és oktatás annál általánosabb legyen. Főpásztori gondteljes foglalatosságunk közepette aggódva láttuk és látjuk, hogy több helyen kath. iskoláink még most is nagy szükséggel küzdenek s a tanítók az életfentartás kellékeiben fájdalmasan érzett hiányt szenvednek. A hivek lelkesedése és buzgósága az ily helyeken sem hiányzott ugyan; de a gyengébb anyagi körülmények s a hivek kisebb száma miatt az eredmény a kitartó ügyekezettel még ma sem áll arányban. — A keresztény hívő népnek a szükség enyhítésére a közadakozás és gyűjtés kezdete óta igen hathatós eszköze lévén: az 1877-ben tartott egyházmegyei statusgyűléssel egyetemben azon üdvös határozatban állapodtunk meg, hogy az egyházmegyei rom. kath. szegény népiskolák és tanítók állandó felségítésére önkéntes adakozás útján gyűjtés rendeztesse. A gyűjtés megindítására az egyházmegyei igazgatótanácsal a következőkben állapodtunk meg:

a) az egyházmegyei tisztelendő lelkész kedő pap-ság a gyűjtés megindításáról általam körlevélben értesíttessék és szólíttassék fel, hogy mihelyt a gyűjtőivek szétküldetnek, egy ünnepélyes alkalommal a szószékről, a hívő népnek megfelelő buzditó beszéd kíséretében, a gyűjtés szükségességét és célját hirdesse ki;

b) a gyűjtőivek az egyházmegyei igazgató-tanács által az egyházmegyei lelkészi hivatalokhoz és a statusgyűlés tagjainak küldessenek meg, hogy azokat saját körükben magánuton is ismertessék;

c) az adományozók neveit és adományait írják össze, a begyülemelő összegeket a ftdő kerületi esperesi hivatal útján az igazgató-tanács-hoz küldjék be, mely azokat nyilvánosan nyugtázzván, az erdélyi rom. kath. elemi iskolaalapba beszolgáltatja s az eredményről a legközelebbi statusgyűlésnek jelentést teend.

Krisztusban szeretett Testvéreim és Hiveim! midőn a közadakozás forrásához folyamodunk s a gyűjtés útjára lépünk és ebbeli törekvésünk sikerítésére a ti közreműködésedeteket is igénybe veszszük, a hivek és a ti áldozatkészségeitekre hivatkozunk, nem cselekszünk új dolgot, mert hisz mindnyájan jól tudjátok, hogy a köző előmozdítására és a szűkalkodók fölségítésére irányult gyűjtések magával anyaszentegyházunkkal egykoruak. Az adakozás az anyaszentegyház kebelében született, annak éltető melege mellett erősödött meg és növekedett nagyra. Fényesen igazolja állításunkat első keresztény őseink életmódja, mert: „mindnyájan, a kik hívének, együtt valának és közös vala mindenök. Örökségöket és jószágaikat eladák és osztogatták azokat mindennek, a mint kinek-kinek szüksége vala.”¹⁰⁾ És midőn az antiokiai keresztényeknek értésökre esett,

hogy a Judeában lakó atyafiak szükségét szenvednek, „a mint kinek-kinek értéke vala, elvégezték mindnyájan, hogy segítségét küldenek a Judeában lakó atyafiaknak, mit meg is cselekvének, elküldvén a vénekhez Barnabás és Saul keze által.”¹¹⁾ Midőn tehát adakozásra szólítunk fel Titeket, szeretett Hiveink! csak keresztény őseitek dicső példájának követésére intünk, mely példát Felséges apostoli királyaink, a főpásztorok, a tdő papság s az erdélyi buzgó kath. hivek mindenkor dicséretes készséggel követték, felajánlván alapítványaiikat, elhozván alamizsnáikat a vallásos nevelés és oktatás oltárára, megvetvén ezzel alapját sok néptanodának, melyeknek csarnokaiban, mint a szentegyházak pitvaraiban, Istennek kedves népe, a haza derék fiai és leányai nevedtek. Minket se hagyjon hidegen az első keresztények és őseink magasztos példája, hanem lépjünk nyomdokaikba, vegyük fel a szent ügy fejlesztését ott, a hol elmaradott s szent buzgalommal folytassuk tovább. Nem kétlem, kedves Hiveim! hogy filléreteket sokan és sokféle czímen kívánják igénybe venni; de atyai szeretettel figyelmeztetek, miszerint az ilyenek igen gyakran a célzt, melyre filléreteket kérik, elöttek elrejtik vagy szép színben tüntetik fel s nem egyszer tudatókon kívül ellenséges célra adjátok filléreteket, pedig irva vagyon: „tiltsd meg, hogy kenyeret az istentelennek ne adjanak, nehogy ez által hatalmasabb legyen náladnál, mivel kétszeres rosztat nyersz mindazon jóért, melyet vele cselekszel. Mert a Fölséges is gyűlöli a bűnösöket és az istenteleneken boszút áll!”¹²⁾

A célz, melynek gyámolítására jelen főpásztori szózatunkban felhívunk, elöttek egészen ismeretes, lévén az a ker. kath. oktatás és nevelés előmozdítása. Ezen célz magasztossága és szentsége iránt sem lehetek kétségben, mert tudjátok, hogy iskoláinkban, melyeknek támogatására segítségeket kérjük, a hívő népnek, az Isten nemzetségének gyermekei, tehát saját kisdedeitek oktattatnak a szt. hit örök igazságaira és a hasznos ismeretekre; azon kisdedek, kiket maga az Üdvözítő kiválóan kedvelt s kikiről mondá: „hagyjátok a kisdedeket hozzám jöni és ne tiltsátok el őket, mert ilyeneké az Isten országa!”¹³⁾

Meg vagyok győződve, Krisztusban kedvelt Hiveim! miszerint többször hallatott főpásztori szavaimból már teljesen átértettetek, hogy a mi áldozatot a kath. iskolára hoztok, azt saját gyermekeiteknek, azt az anyaszentegyház javáért hozzatok; azért bizton reménylem, hogy jelen szózatomat is, mint a ti legnagyobb kincsetek, saját gyermekeitek és anyaszentegyházatok javára célzó intézkedésem tolmácsát, hívő lélekkel fogadjátok és keresztény őseitek példájára nem késtek összeadni filléreteket, meghozván a töletek kitelhető áldozatot arra, hogy kath. iskoláink hiányain s a szegény tanítók szükségein, kik valóban méltók az ök bérökre, legalább részben a ti buzgó közreműködésetekkel segíthessünk. Kit az Úr földi javakkal bővebben megáldott, adjon többet s a ki kevesebbel bir, adjon szívesen kevesebbet, mert az Úr mondja: „ki-ki, a mint eltökélette szívében, ugy adjon, nem kedvetlenséggel vagy kénytelenségből,

¹⁰⁾ Ap. Cs. 2, 44, 45.

¹¹⁾ Ap. Cs. 11, 29, 30. ¹²⁾ Sir. 12, 6, 7. ¹³⁾ Mark. 10, 14.

mert Isten a jó kedvű adakozót szereti,¹⁴⁾ „s azon kívül nem is annyira ajándékot keresünk, mint bő nyemerényt kívánunk a ti számotokra.”¹⁵⁾ „A jótékonyaságról és adakozásról el ne feledkeztek, mert ilyen áldozatok tet-
szenek az Istennek.”¹⁶⁾

Titeket pedig, Krisztusban kedvelt tő Testvéreink és Munkatársaink! midőn a hívekkel együtt adakozásra hívunk fel, egyszersmind felkérünk, hogy ezen üdvös törekvésünket felkarolván, jelen főpásztori szótunkat s annak czélját hivatekkel a szószekről, pásztori buzgóságotok által javasolt alkalmi beszéd kíséretében s azon kívül is saját körötökben a jótékony emberekkel, a keresztény nevelés és oktatás barátjaival ismertessétek meg, az adakozók neveit írjátok össze s az adományokat összegyűjtván, azokat a kerületi esperesi hivatal utján az egyházmegyei igazgató-tanács-
hoz küldjétek fel s az eredményről hozzám tegyetek jelentést.

A mi Urunk Jézus Krisztus kegyelme és az Isten szeretete és a Szentlélek közöltetése legyen mindnyájatokkal. Amen.¹⁷⁾

Kelt Károly-Fehérvártt, 1879-ik évi február hó 7-ik napján.

II. Az elaggott papok nyugdíjalapja érdekében.

528. sz./1879. Az alsíki esperesi kerület tisztelendő papsága mult évi október hó 10-én tartott gyűléséből egy felterjesztést juttatott előmbé, melyben a fiui bizalom és ragaszkodás illő hangján figyelmemet az erdélyi egyházmegyei papi nyugdíjalap gyarapítására kívánja irányozni, kérvén, hogy miután a nap terhének hordozásában kifáradott s munkaképtelenné vált papoknak a nyugdíjalapból adható évi nyugdíjösszeg a megdrágult életfentartási kellékek megszerzésére és a papi állás által megkívánt tisztességes háztartás biztosítására csak nagyon szűken elégséges: a papi nyugdíjalap a quota arányában kiszabandó önmegadóztatás elvének alapján gyarapíttassék s képessé tétessék arra, hogy a nap hevében kifáradott s a munka által megtört buzgó agg papoknak évi 500—600 frt nyugdíjösszeget nyujthasson.

Nem ismeretlen előttem — s ebbeli szorgoskodásokat nem is kicsinylem —, hogy más esperesi kerület tisztelendő lelkészei is eme közérdekű ügyben hasonló ohajokat táplálnak, habár a nyugdíjalap gyarapítására vonatkozó utak és módok kijelölésében és ajánlásában a vélemények el is térnek. És épen azért czélszerűnek láttam ezen közérdekű ügyünkre vonatkozó nézeteimet egyházmegyém összes papjaival megismertetni, hogy aztán a kérdéshez annál több megfontolással hozzászólhassanak.

Miként a tisztelendő papság előtt 1868. évi 358. számú körlevelem tartalmából tudva van, az agg papok kisegítő alapja a papneveldei alaptól elkülönítetvén, tekintettel a papi nyugdíjalap akkori pénztári állására, a püspöki székem köré gyülekezett egyházmegyei papok tudtával az évi nyugdíjilleték 300 frtban állapított meg. Azóta többször egész atyai részvétellel fontolgattam

azt, hogy a dicséretes szolgálat hű teljesítésében kimerült s nyugalomba térő papoknak nyujtható évi 300 frt nyugdíjösszeg nagyon szűken elégséges ama megsokasodott bajok enyhítésére, melyek az öreg embert környezik. Azért, a mint a kisegítő agg papok alapjának jövedelmei évenként gyarapodtak, nem mulasztottam el azokat, kik „az Úr Krisztusnak szolgálva¹⁴⁾” a hűségesen teljesített munkában kifáradtak s nyugalomra érdemesültek, nagyobb nyugdíjsegélylyel megörvendeztetni, ugy, hogy néhányan már most évi 400 frtot élveznek. Jóllehet tehát, hogy az agg papok kisegítő alapja 1868 óta is képesebbé lett a felmerülő kiadások hordozására, azért főpásztori gondjaim sorából még sem zártam ki azon atyai szorgoskodást, hogy a papi nyugdíjalap valami uton-módon hathatós gyámolításban részesüljön. Ebbeli gondoskodásom bizonyágául szolgál azon főpásztori körlevelem is, melyet 1868-ban az egyházmegyei segélyalap megalakítása érdekében kiadtam. — Kérditek talán, Krisztusban kedvelt munkatársaim! hogy mikép kelljen ezt értenetek? Megmondom.

Kétségkívül közületek egynek sem kerülte ki éber figyelmét azon nyomasztó körülmény fölismerése, hogy az erdélyi egyházmegye szolgálatában buzgólkodó papok nagy részének javadalma oly szűkkörű, miszerint mindenelőtt összes törekvésünket és latba vehető erőnket arra kell fordítanunk, hogy a nap terhét hordozó munkaképes lelképásztoroknak javadalmazása, a hol leginkább szükséges, javíttassék, nehogy a sanyaru nélkülözések által megtöressenek s a lelkiismeretesen teljesített nehéz munkában, a hívő nép szomorúságára s az egyházmegye veszteségére, időnap előtt kifáradjanak, és mint munkaképtelenek, már férfikorukban a papi nyugdíjalap segélyére szoruljanak. Vesztetek-e észre, tisztelendő testvérek! hogy midőn az agg papok javára megindított, de gyenge sikerrel járt önkéntes évi adakozásokat megszüntettük, s e helyett az önmegadóztatás elvének alapján az egyházmegyei kisegítő pénzalapot, a ti dicséretes közreműködéseitek által támogatva, életre hívtuk, egyszersmind az agg papok kisegítő pénzalapjára is tekintettel voltunk, mert az egyházmegyei segélyalap által közvetve azt is kívántuk elérni, hogy midőn az Úr szótójében munkálkodó segédeinknek az élet terheit könnyebben elviselhetőkké tesszük, a munkaerő tartósabbá legyen, s a róluk való gondoskodás terhe annál későbbben háruljon a nyugdíjalapra, és ez által idő nyeressek arra, hogy az agg papok kisegítő alapja önmagából is gyarapodjék.

De még egy más fontos indokot is fel kell előttem tüntetnem, mely engemet arra indított, hogy az egyházmegyei kisegítő pénzalapot — habár a nyugdíjalap látszólagos meilőzésével — az önmegadóztatás alapján életbe léptessém.

Ugyanis általánosan követett s mindenki által ismert elv, hogy a szolgálatban élvezett fizetés és a munkaképtelenség napjaira nyerendő nyugdíjilleték mennyisége között észszerű aránynak kell léteznie. Mert visszas helyzet volna s az egész küvelt világon köve-

¹⁴⁾ II. Kor. 9. 7. ¹⁵⁾ II. Kor. 12. 26. ¹⁶⁾ Zsid. 13. 16. ¹⁷⁾ II. Kor. 13. 13.

tett rendes eljárással megfordított viszonyban állana az, ha a nyugalmi állapot tetemesen több anyagi előnnyel járna, mint sok helyen a szolgálati állapot. Ha azt akarjuk — s ezt helyes irányban eszközölni is kívánjuk — hogy az Úr szolgálatában munkaképtelenné vált papok idővel nagyobb nyugdíjban részesüljenek, mindenekelőtt azon kell lennünk, hogy a nap terhét izzadság és fáradsalmak közt hordozó, szolgálatban levő lelkipásztorok fizetése minél hamarabb megjavíttassék.

Midőn tehát főpásztori gondoskodással az egyházmegyei kiségitő intézet alapját megvettem, a nyugdíjalapról sem feledkeztem meg, hanem csak a helyes irány által kijelölt ut követését választottam. Vajha — s ez az egyházmegyei papság áldozatkészségétől függ — a segélyalap minél hamarabb annyira növekednék, hogy rövid időn összes erőnket a nyugdíjalap ohajtott gyarapítására ferdíthetnők!

Azonban ne gondoljátok azt, tisztelendő testvérek az Úrban! hogy a papi nyugdíjalap az önkéntes adakozások megszüntetése folytán minden kijelölt segélyforrás nélkül maradt. Kijelölte — s ez ma is érvényben áll — a segélyforrást az egyházmegyei zsinat, midőn a papi hagyatékok $\frac{1}{3}$ részét a nyugdíjalap javára határozta fordíttatni. Csak sajnálni lehet, hogy a zsinati szabályt, mely a véghagyatéki részletekről elég világosan intézkedik, az önzés, a hűtlenség, az egyháziatlan eljárás és mások kapzsisága legtöbbször kijátszta. A szomorú tapasztalás ugyanis — dicséret a kevés kivételnek — arról győzött meg, hogy az egyházmegye papjai közül sokan végrendeleteikben mindent más tulajdonának jelentenek ki; vagy, ha az Úr a végrendelet elkészíthetése előtt szólítja őket a végső számadásra, a megbízhatatlan személyek, a hűtlen cselédek, a kapzsi házibarátok és rokonok alaposan gondoskodnak arról, hogy kiváló gyorsasággal minden eltűnjék. Rendezné csak minden pap úgy be háztartását, mint azt egyházunk szent törvényei, a zsinati határozatok előszabják és mindenkinek saját szent fogadalma előírja; tekintené csak mindenki lelkiismeretben járó dolognak a zsinati határozat szigorú megtartását: rövid időn meglátnátok, tisztelendő Testvéreim az Úrban! hogy az egyházmegyei zsinat üdvös határozata a nyugdíjalap javára a véghagyaték említett részletében mily hathatós segélyforrást jelölt ki.

Nem rajtam mulik, hogy minden másképen van, de emlékeztetek a Szentlélek ígéjére, hogy a „szűkölködés az istentelen házában az Úrtól vagyon; az igazak lakhelyei pedig megáldatnak²⁾, s Titeket mindnyájan intelek az Úrban: „parancsolj házad iránt, mert meghalsz és nem fogsz élni³⁾; „közel van az Úr nagy napja, közel van és igen siet; az Úr napjának szava keserves, szorongani fog ott az erős is⁴⁾. Legyetek tehát azon, kedveit munkatársaim! hogy az egyházmegyei zsinat határozata közöttetek teljes mértékben érvényesüljön, s a nyugdíjalap a segélyforrás jótékonyágát tovább ne nélkülözze.

Ugy hiszem, hogy a mondottakból átértették, miszerint magam sem vagyok azon nézetben, hogy az

²⁾ Péld. 3. 33. ³⁾ IV. Kir. 20. 1. ⁴⁾ Szof. 1, 14.

egyházmegyei papi nyugdíjalap tovább gyarapítása felesleges, és hogy a most nyújtható évi nyugdíjösszeg a nyugalomba távozó aggrokat környező szükségek fedezésére elégséges. De fájdalommal kell feltárnom elöttek atyai szívem azon mély szomorúságát is, miszerint több ízben egész felháborodás- és méltó számközléssel kényszerültem tapasztalni, hogy a kevés 300—400 frtra rugó összeget is a nyugalmazott szükségének fődözésétől nagy részben a kapzsi rokonok, a birvágyó barátok és fájdalom! legtöbb esetben a nyugalomba vonulót kísérő házi cselédek elvonták, a minék aztán a szennyes szűkölködés lett eltávolíthatatlan következménye. Az ily leverő észleletek engemet azon véleményre vezettek, hogy ha a nyugdíjösszeg fölemelését az alap jövedelme meg is engedné, sok nyugalmazott akkor is szükségét szenvedne.

Midőn tehát a nyugdíjalap gyarapítására szolgálható utak és módok kutatásában fáradozunk, azt sem hagyhatjuk tekinteten kívül, hogy a gyarapítandó nyugdíjintézet rendeltetését a nyugalmazottak testi és lelki javára ne csak részben, hanem egészen érje el. Ezen cél megvalósíthatására két kérdés oldandó meg, mire a tisztelendő papság figyelmét ezennel fel is hívom, hogy az esperes-kerületi értekezleteken a két kérdés mikénti megoldása iránt véleményét nyilváníthassa.

a) Eszközölhetőnek és elrendelhetőnek véli-e azt, hogy a papi nyugdíjintézet gyarapítása ez idő szerint az önmegadóztatás alapján is megindíttassék?

b) Nem volna-e célszerűbb a nap terhe alatt kifáradott s nyugalomba helyezett aggro papoknak itt, Károly-Fehérváron jelölni ki lakást, a nyugdíjintézet tulajdonát képező házban?

Ez által a fenebb említett sajnó körülményektől a munkaképtelen aggrok meg lennének szabadítva, és én alaposan reményilem, miszerint itt őket a nyugdíjalap jelenlegi erején is tisztességesebb ápolásban lehetne részesíteni, mint a milyent maguknak az egyházmegyében szétszórtan biztosíthatnak. És a mi a legfőbb, itt hátralevő napjaikat valódi nyugalomban Istennek élhetnék le, és szemeiket egykor az örök boldogság biztos reményében hunyhatnák be; mert akadály nélkül teljesíthetnék, mit a szent zsolttáros az Úrtól epe-dező sohajok közt kért: „egyét kértem az Úrtól, ismét azért esdeklek, hogy az Úr házában lakjam életem teljes napjaiban.“⁵⁾

„Tartsátok meg magatokat az isteni szeretetben, várván a mi Urunk Jézus Krisztus irgalmasságát az örök életre.“⁶⁾

Kelt Károly-Fehérvártt, 1879-ik évi február hó 7-ik napján.

MIHÁLY, S. K.
erdélyi püspök.

A vásár- és ünnepnapok megszentelése.

(Vége.)

Szóljunk a haza jól felfogott érdeke tekintetéből tovább. Az elébb ezt mondám: „vasárnap nélkül nincs vallás“, következésképp ki a vasárnap meg-

⁵⁾ Zsol. 26. ⁶⁾ Jud. 21.

szentelését roszakarattal, hamis bölcselkedésből elhanyagolja, az vallástalan; a vallástalan ember pedig borzasztó fekély a társadalom nagy testén. Azon ország lehet erős és boldog, melynek művelt polgárai vannak, mert csak jól művelt ember képes nagyot akarni, magasabb érdekből cselekedni. Igen, de hát a vallástalan fogja-e tisztelni a haza törvényeit? Nem tiszteli, hanem csak féli a büntetést, mely azokhoz kapcsolva van. Fogja-e szeretni hazáját? Nem; előbb az Istent kell szeretni megtanulni, hogy a hazát igazán szeretni tudjuk, hogy hazaszeretetre lobbanjunk, melynek az Üdvözítő is isteni könyvekkel áldozott. Értelmi és erkölcsi műveltség, ez az országok és népek boldogságának egyedüli támasza. Tegyük a tiszta erkölcs szolgálatában álló értelmi műveltségre szert s szenteljük meg a vasárnapokat, nem feledvén soha, hogy a tudás vallásosság nélkül olyan, mint a világosság meleg nélkül: nem termékenyítő.

Vallás nélkül nincs igazi honpolgár: minden embernek, ki igazi honpolgár akar lenni, szükségkép vallásossággal kell bírnia, mert e nélkül a hazafiság csak pengő érc és zengő czimbalom; csak pusztá üres fogalom, csak csillogó, de valódi becszel nem bíró szóvirág! Minél jobb hívő valaki, annál jobb honpolgár s minél több ilyenrel dicsekszik egy ország, annál boldogabb. „Az általános vallásosság a legszorosabb összeköttetésben áll az állam jólétével s az állam soha sem áll biztosabban, mint midőn a polgárok vallásos érzületére támaszkodik.“ (Br. Eötvös.) A vallástalanság következménye az erkölcstelenség, ez meg kiirt szívünk-ből a haza iránt minden hűséget, minden engedelmességet. A ki Isten számára nincs nevelve, nincs az nevelve a haza, a nemzet számára sem.

„Vallás nélkül nincs igazi s tudatos hazaszeretet, legfőlegb csak politikai rajongás és hűségzsülte feláldozás.“ (Lubrich.) „Ha valaki — írja Pellico Silvio — kevésre becsüli az oltárokat, az illendőséget, a jámborságot, és kiáltozza: „haza! haza!“ ne higj neki, képmutató a hazafiságban, s a legroszabb polgár“, s aztán: „kinek mindig ajkán a haza, soha sincs a szívében“.

Vallás nélkül nincs igazi, tulajdon értelemben vett becsületesség. Minden a jelemtől függ, nem pedig a kicsiszolt külszíntől; már pedig az igazi tisztas jellem a vallás szent hevétől átmelegített kebelben honolhat csak.

„A vasárnapi munkaszünet, illetőleg a vasárnap megszentelése — mondja dr. Niemeyer — az egészségtan egyik sarkalatos szabálya, melynek megtartásától a társadalom nyugodt, de folytonos gyarapodása függ; az egyént kitartó munkára képesíti és elégedettséget szül, agg korára pedig nélkülözéstől menti meg; a gazdára nézve a józan gazdálkodás alapját, a kormányra nézve a közélet nyugalmának és rendjének biztosítékát képezi; az összes társadalomra nézve pedig annak fokmérője: mennyi egészséges értelem van a népben és mennyire haladt elő műveltségben“, vagyis élni közönséges természeti jelenség, helyesen élni a műveltség és értelem vívmánya. „Fennállhat-e a társaság — írja Eötvös

— vallás nélkül? Nem tudom; de hogy az ily társaság, mely a vallást nélkülözheti, csak szolgálkból állhat, az teljes meggyőződésesem.“

Szenteljük meg a vasárnapokat; térjünk vissza az ősök hitéhez, vallásához; az ártatlanság tisztelendő, ilyen a bánat is.

Nem feledtem, hogy előbb az ünnepek megszentelését is hangsúlyoztam. Ismétlem ezuttal is s kifejezem: minden olyasmi visszaautasíttassék, mi azt a hitet kelthetné, hogy a hazaszeretet már nem tartoznék korunk erényei közé. Nemzetünk hősellektü szentjeit, szent Istvánt, szent Lászlót, különösen hazánk védasszonyát a B. Szűz Máriát tisztelni, kik számunkra s a jövő nemzedék számára a kereszténység meghonosítása és védelme által megmentették Magyarországot, nem annyi-e, mint megmutatni, hogy a hagyományos hit a lélekben öbren tartja a kedves haza szeretetét?

Fájdalom a jelenkor liberalis szelleme még a nemzeti ünnepekkel sem barátkozhatik! Mily szívósággal, felzudulással protestálnak mult évben protestans testvéreink szent István emlékének önmagukat megistiztelő megszentelése ellen! S az államkormány meghunyászkodva, megfélemlert, visszalépett! „Ha a vallás — mondja Tomor Lukással — politikai oltalom nélkül marad, szorult állapotba kerül, de nem bukik el, — visszaszorul a templomokba, sekrestyébe, vagy éppen a sírboltokba, hanem ekkor az állam a torlaszokon fog elvérzeni!“ Szenteljük meg a vásár- és ünnepnapokat; így lesz boldog a jövő, áldásthozó a jelen s a haza fényre derül.

Ily ezekhez hasonló tapasztalások, észleletek és gondolatok hatása alatt emelte fel szavát — a mint biztos kutfőből tudom — említett őszi gyűlésén az alcsik- s kászonkerületi lelkészkező papság a vásár- és ünnepnapok megszentelésének fontos ügyében, nem feledvén, hogy mindig nagyobb szeretet s gondosság jele a félelem, melylyel szeretteink jóléte felett örködünk, mint a közönyösség azok üdve iránt és a nemzeti elsatnyulás veszélyével való nemtörődés.

* * *

És ezek után, ámbár hosszas valék, még egy pár szót kérek. Nem hagyhatom említés nélkül, mily jól esett békeszerető keblemnek azon nemes magatartás és loyaltás, melylyel a vásár- és ünnepnapok megszentelése tárgyában beadott kérelemre hozott mult évi 997. számú csikmegyei közigazgatási bizottsági határozat az előlérített lapok hasábjain közzététetett. Az igen helyesen van ugy! A szélvész port szór önmagára, tisztán megy a lágy fuvalom, méhujjakkal mézet lelmi lehet minden virágon; jól van! a világ fázik s nem lát a sötétben, neki tűz s fénylő példa kell; jól van! hisz szent Pál is írta: „Szeressétek egymást atyafiúi szeretettel, előzzétek meg egymást tisztelettel.“ Aztán — ámbár mint mindenütt, lehet köztünk is egynemely, kinél (e darvin-korszakban) a vallásosság nem tartozik a családi leltárhoz — az én szerény egyéni véleményem szerint nagy tévedésbe esnék az, ki azt hinné, hogy egyenesen vallási közöny szülte volna azt a 997. számú ismertetett választ, — nem! Csikmegye

vezérférfainak a nyilvános életben való magatartása ezt a feltevést nem engedi meg; ők bölcsen tudják, mennyire szükséges a népnek a vallás; de bölcsen kell — okvetlen — érteniök azt is, mit br. Eötvös így fejez ki: „nekem úgy látszik, hogy a vallás azoknak, kik a nép felett uralkodnak, még szükségesebb mint a népnek, mert mentől tágabbra terjed valakire nézve a physikai lehetőségek köre, annál több szüksége van arra, hogy akarata erkölcsi korlátok által szoríttassék meg“, s így megvallom, én, a különben hideg s kevésbé várt elutasító választ azon szilárd meggyőződésem mellett is, hogy „mindegyiknek meg kell tenni a maga kötelességét, hogy a nép ne veszítse el vallásosságát“, azon körülménynek tulajdonítom, hogy nem volt volna tán a szóban forgó kérelem egyenesen a maga közvetlen helyére utasítva.

És most, uraim, egyháziak és világiak! a népnek vénei! Csikmegye legkisebb és ismeretlen fia esdve kéri önöket, a közös érdekében ölelkezzenek! Ha netalán kölcsönös ismeret híjával volnának, váltsanak néhány szót bizalmasan s meg vagyok győződve, hogy egymás szerető karjaiba omolnak és örömmel ölelendik egymást. És ekkor visszatérnek a régi csiki ohajtott jó idők; ekkor be lesz bizonyítva, hogy hála az Égnek, Csikmegyének sok jó egyetértő hazafia, sok jó együttérző katolikusa van nemcsak Isten előtt, hanem a világ előtt is, s így vállhoz a vállat, a nap alatt nincs, ki ledöntse a sziklafalat.

Egy világi.

Kisebb közlemények.

— Haynald Lajos, kalocsai érsek ur ő excellentiája, azon örvendetes alkalomból, hogy ő császári és apostoli királyi Felségeik f. é. ápril hó 24-kén ezüst menyegzőjüket ünneplendik, összesen 25,000 forintnyi alapítványt tett a következő célokra: 1-ör a vakok pesti intézetében a jövő iskolai év kezdetétől fogva egy a mindenkor kalocsai érsek által bemutatandó növendék eltartására; 2-or szintén így egy növendékre a siketnémák váci intézetében; 3-or hatezer forintnyi alapítványi tőke kamatait egy az egyházi zenében jelesen előhaladott, s a kalocsai érsek által bemutatott egyén bővebb kiképezésére; 4-er szintannyit és szint-egy az egyházi festészet vagy szobrászat terén jeleskedő fiatal művésznek bővebb kiműveltetésére; 5-ör noგრádmegyei szécsényi árvaháza növendékhelyeinek kettővel való szaporítására.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter e nemeslelkű alapítványért a következő levélben fejezte ki köszönését: Nagyméltóságú érsek ur! Excellentiád nemcsak tud érezni, ékesen szólani, de mi annál is becsebb, nagylelkűleg tud cselekedni. Bebizonnyította ezt számtalanszor, ujólag pedig most, midőn ő Felségeik ezüst lakadalma alkalmából, mely excellentiád valós. b. t. tanácsosságának 25-ik évfordulójával összeesik, tetemes alapítványokat tesz a humanitás és művészet érdekében. Magánéletem keservei és a hivatalos pálya zaklatásai közt legháládatosabb pillanatok azok, midőn alkalmam van a közszellem ily nemes nyilatkozatait regisztrálni, s

azokért hálás köszönetet mondani. Magától értetvén, hogy excellentiád e nemes tettét a Felség tudomására fogom juttatni.

Senki sem méltányolja jobban a humanitás műveit, mint én; de midőn az egyház fejei a művészet mellett is buzognak, áldozattal is azt előmozdítják: ezzel szolgálatot tesznek nemcsak az emberiségnek, hanem különösen az egyháznak is, mely a művészetet mindig istápolta, tudván, hogy a művészet a hit számára is hódít.

*

— A Szent-István-Társulat febr. 13-án tartott választmányi ülése. Elnökölt Tárkányi Béla, apátkanonok, társ. alelnök.

Társul. alelnök bemutatta Füssy Tamás „IX. Pius pápasága“ című művének a sajtó alól kikerült második részét, mely a múlt havi vál. gyűlésben bemutatott Fraknoi Vilmos „Vitéz János esztergomi érsek élete“ című művével együtt 1879-re tagilletményképen fog a társulati tagoknak kiosztatni.

A társ. titkár jelenté, hogy a múlt havi gyűlés óta 32 új tag jelentkezett, élükön mgs és főt. Mihályi Viktor, lugosi gör. kath. püspök urral. — Fölvilágosított a számvizsgáló bizottság jelentése az 1878-ki számadásokról, melyek e jelentés szerint a legnagyobb pontossággal vezettettek s teljesen kifogástalanok, a miért a bizottság a nagyérdemű társ. pénztárnok, ftdő Novákovics János urnak nemcsak a szokásos absolutoriumot kiadatni, hanem azt is indítványozza, hogy nevezett pénztárnok urnak önzetlen fáradásaért, mintaszerű pontosságaért jegyzőkönyvileg is köszönet szavazzassék. A választmány a jelentés e részét lelkes éljenekkel fogadta, s a bizottság által indítványozott absolutoriumot kiadatni, azonfölül köszönetének jegyzőkönyvbe való fölvételét elhatározta. — A titkár továbbá jelentette, miszerint néhai Rózsa János, volt kis-unyomi plebános 50 frtot, néhai Linter József nagyszombati kanonok 50 frtot, néhai Bruckner Endre apátplebános 18 frtot, néhai Schnausz György volt kurtakeszi plebános 20 frtot hagyományozott a Szent-István-Társulatnak. Ez utóbbi kivételével a többi hagyományok már befolytak a társulat pénztárába. — A szegszárdi kir. ügyész köszönetet mondott a rabkönyvtár részére adományozott könyvekért.

Megszavaztattak a következő könyvadományok: a pesti sz.-fer.-rendi zárdában ingyen ellátott négy árva tanuló részére, a nyir-lugosi szegény gyermekek, a zala-merenyei plebániához tartozó Ujlak fiókköztség szegény tanonczaik részére ajándék elemi tankönyvek; az árviz által sujtott miskolci r. kath. kis-gymnasium könyvtárának, a rév-komáromi irgalmas nénikék intézetének, a győri kath. legényegyletnek s a bogácsai népkönyvtár számára különféle ajándékkönyvek.

Elnök figyelmeztetvén a választmányt, hogy közelit az idő, midőn az eddigi szokás szerint a társulat közgyűlését szokta tartani, indítványozta, hogy ő emnentiája, a bibornok-primás, Társulatunk főm. fővédnöke előtt az idei közgyűlésnek márczius 20-kán való megtartása hozassék javaslatba. Ennek folytán a választmány fölkérte a társ. alelnököt, tegyen ez értelem-

ben ő főmagassága a bibornok-primásnak előterjesztést, s fejezze ki egyuttal a választmány azon alázatos kérését, hogy ő főmagassága közgyűlésünket magas megjelenésével megtisztelni kegyeskedjék.

A társ. pénztárnok jelentése szerint a Társulat bevételre f. é. jan. 1-től kezdve a jelen ülésig 9929 frt 57 kr, kiadása 9649 frt 58 kr, pénztári maradvány 279 frt 99 kr. — Az ügynökség január hóban elárusított 38,643 példány könyvet, 528 péld. egyéb nyomtatványt, 350 péld. képet. Készpénzben bevett 3701 frt 40 krt.

A jegyzőkönyv hitelesítésére Szalay István miniszteri tanácsos és dr. Czobor Béla m. egyetemi tanár vál. tag urak kértettek föl.

Elmésségek.

(Catechetica et paedagogica.)

— **Olvasási gyakorlat.** Jancsi dadogva olvas: U-uram, j-jó ne-ek-ünk i-itt le-en-nünk. H-ha a-aka-karod, é-épi-pítsünk i-itt há-há-rom ha-haj-lé-léket.

Tanító. Jancsi vigyázz, mert különben pofot....

Jancsi tovább olvas: „neked egyet, Mózesnek egyet és Ilyésnek egyet.“

*

— **Mi a jogtalanság?** Egy hitoktató tanítványaival a jog és jogtalanság fogalmát akarta megértetni. Kérdezé tehát Pétert: „mi a jogtalanság?“ — A fiu nem tudja. „Várj, megmagyarázom neked. Tegyük fel, hogy a melletted ülő Misi egy darab vajás kenyeret kap anyjától, és midőn épen belé akarna harapni, te azt elveszed tőle: mit követnél el akkor?“ — „Hamar megenném“ — volt a lakonikus felelet.

*

— **Hol van Isten?** Tanító: A jó Isten mindenütt jelen van, minden helyet betölt, minket mindenütt lát és hall; mondd tehát Pali: jelen van-e Isten a ti szobá-
tokban is?

Pali. Jelen.

Tanító. Jelen van-e hálósobátokban is?

Pali. Jelen.

Tanító. Hát a ti pinczékben?

Pali. Ott már nincs jelen.

Tanító. Oh te bugyuta; hát miért nem volna ott is jelen?

Pali. Mert nincs pinczénk.

*

— **Esküvő előtti hitoktatás.** Plébános: Mondd csak Zsuzsika, hány Isten van?

Menyasszony. Egy.

Plébános. Jól van; — és személyek?

Menyasszony. A cigányokkal huszonnégy.

(Parochus jovialis.)

*

— **Rafael,** ki a „Közművelődés“ jelen évfolyamának 3-ik számában egy kockafeladványt tűzött ki megfejtés végett, szerencsés volt két helyről következő megoldási kísérleteket venni:

a) 1. „Vetni keresztet csak jobbát használja az ember, —

És két kéz sem elég győzni, szerezni babért.
(kezek.)

2. Csalfa gonoszság jellege volt hajdan görögöknek,
Hütlenség bárkit rút csalodásra vezet.
(görög.)
3. Eb ha csahol, kavicsot dobsz, hogy megmarni ne merjen;
Fegyvert bár lelnél rágalom ellen is így.
(dobod.)
4. Üdv s boldogságért bár mindig küzdeni kelljen, —
Hasztalanul fáradsz! föld kerekén ne keresd.
(kerek.)
5. Használd! Mert még gyors patak árja sem fut sebesebben,
Minden időnek hát perczenetét okosan.
(sebes.)
6. Vész közepette ne csüggedj! munkálj! hasztalan ottan
Mástól várni segélyt, messze kiáltani jajt.
(jajaj.)
7. Hidd el, hogy mértékletes élet hosszúra nyulhat;
Sör szesze is még árt, sör szesze gyenge ugyan.
(sörös.)
8. Összekötő kapcsot csak erény nyujt társadalomnak, —
Ellensége pedig minden időben a bün.
(kötök.)

Gyergyó-Szt-Miklós, 1879. jan. 22. Szentpéteri J.“

b) „1. magam. 2. konok. 3. lopol. 4. kerek. 5. sebes. 6. sebes. 7. sörös. 8. temet.

Al-Járán,

Atyámnak leánya s. k.“

Habár Rafael a kockafeladványt következő alakban látja jobban megfejtve:

1.	m	a	g	a	m
2.	k	o	n	o	k
3.	m	e	r	e	m
4.	k	e	r	e	k
5.	s	e	b	e	s
6.	j	a	j	a	j
7.	s	ö	r	ö	s
8.	t	e	m	e	t

mindazonáltal tekintetbe véve a fenebbi megfejtéseknek a valóságot megközelítő elmés oldalát, úgy Szentpéteri J.-sal, mint „Atyámnak leányával“ szívesen kezelt szorít

Rafael.

A napi események köréből.

— Az erdélyi főpásztor ő nagyméltósága a sárpataki rom. kath. iskola javadalmazására 1000 frtot kegyeskedett adományozni.

— A gyulafehérvári polgári casino febr. 20-án tartott tánczestélye fényesen sikerült. A sétatéri kioszk pompáson díszített nagytermében legelegánsabban öltözött párok lejtései fejeztek ki derült kedvet s szerezték gyönyört a nemlegesen résztvevő közönségnek is. A páthi István honvédőrnagyné mint bálánya nemes és kedves magatartása által tökéletesen teljesítette szép szerepét s megkoszoruzta a tánczestélyt a casino pénztárának adományozott 100 frttal.

— A Csik-Somlyón dúló szembaj még mind tart. Kórházi kezelés alatt voltak:

Február	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
I. osztályban	39	47	59	59	59	36	39	37	37	45
II. „	25	28	26	26	26	11	13	13	8	9
III. „	3	5	5	5	5	4	4	4	4	4

Febr. 20-án 28-an bocsáttattak ki. Csik-Somlyó, 1879. febr. 19-én. Szabó István.

— 100 millio kölcsön. A magyar képviselőház elfogadta a kormány által beterjesztett törvényjavaslatot egy nagyobbserű hitelművelet iránt, vagyis egy 100 millio aranyforintig terjedő kölcsön érdekében. Most már Bécsben tárgyalások folynak az iránt, hogy ezen kölcsönt kitől és mi módon lehetne legcélszerűbben és jutányosan megszerezni.

— A pestis szünőfélben van. Mily nagy volt az aggodalom, mely az európai népeket megszállotta, midőn a pestis kiütésének híre jött, oly erélyes intézkedéseket kezdettek tenni mindenfelé az illető kormányok, hogy tovább terjedését s Európába való hurczolását megakadályozzák. Ugy látszik használt az intézkedés, mert — mint a lapok írják — nemcsak hogy tovább nem terjedt Astrachánból, hanem már ott is szünőfélben van.

— Hangverseny. A gyulafehérvári rom. kath. nagy-gymnasium ének- és zenekara 1879. márczius 7-én a városi sétatér kioszkjában Matherny Eliz k. a., Szentmiklósy Jenő, Ávéd Jákó, Bournáz Ernő helybeli és Moeckl Endre szászsebesi gymn. tanárok szíves közreműködésével, Fogarasi János karnagy vezetése alatt, a gymn. ének- és zenekarhoz szükséges harmonium beszerzésére hangversenyt rendez következő műsor-zattal:

I. szakasz. 1. Ouverture „Josef und seine Brüder“ című dalműből, Méhultól. 2. „A csónakos“ vegyeskar, Palotásytól. 3. „Polonaise“ fuvola-concert vonó-négyes kísérettel, Krahmertől. 4. „Egyveleg magyar népdalokból“ vegyeskar, Zsasskovszkytól. 5. Természettudományi felolvasás. 6. „Der Jahrestag der Schneider“ tréfás bajor népdal, vegyeskar, Renner Józseftől.

II. szakasz. 7. a) „Lorelei“ vegyeskar, Silchertől. b) „Napkelet“ gyermekkar, Zsasskovszkytól. 8. „Trio“

hegedű-, viola- és zongorára, Lachnertől. 9. „Egyveleg a magyar népdalokból“ vegyeskar, Zsasskovszkytól. 10. „Fátyolképek“ potpourri, Titl Emiltől. 11. „Föl jó vitézek, föl csatára“ induló, vegyeskar, Egressi Bénitől.

Belépti díjak: Támplásszék (5 első sor) 1 frt, zárt-szék 60 kr, földszint 40 kr, diák- és katonajegy örmestertől lefelé 25 kr. Felülfizetések hálás köszönettel fogadtatnak és hirlapilag nyugtáztatnak. Jegyek előre válthatók Csiki Antal ur kereskedésében s este a pénztárnál. Kezdete 7^{1/2}, vége 10 órakor.

— A román küldöttség fogadtatása ő Felsege által. Mint olvasóink is tudják, a vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister törvényjavaslatot volt előterjesztendő az iránt, hogy a magyar nyelv minden népiskolában mint kötelező tantárgy taníttassék. Ezen ügy megragadta a gör. keleti egyház élén álló egyházi és világi tekintélyek figyelmét, kik elhatározták, hogy küldöttség által kérvényt intézzenek ő Felsegéhez, hogy ne szentesítsen egy ily törvényjavaslatot. Ezen küldöttséget ő Felsege 1879. febr. 13-án fogadta. A küldöttség vezetője Román Miron n.-szeben érsek következő beszéd kíséretében nyújtotta át a kérvényt:

„Császári és apostoli királyi Felség! Legkegyelmesebb Urunk! A magyarországi és erdélyi gör. keleti román egyház püspöki kara, az illető egyházmegyei consistoriumok küldöttségeivel egyetemben, hivei realis szükségeinek megfelelő közművelődés érdekében hódolatteljes tisztelettel bátorkodik Felseged legmagasabb trónjához aza legalázatosabban kéréssel járulni, hogy a Felseged kormány által köztudomásulag már előkészített ama törvényjavaslattól, mely a magyar nyeivnek, mint kötelező tantárgynak az elemi népiskolákban való behozatalát célozza, a legfelsőbb előleges jóváhagyást megvonni legkegyelmesebben méltóztassék, annyival inkább, mert egy ily törvénynek esetleges végrehajtása, egyéb legyőzhetlen akadályok mellett, a nyelvök- és nemzetiségökre féltékeny hiveinknek benső nyugalmát megzavarná.

A midőn e részben legalázatosabban felterjesztésünket Felsegednek legmélyebb hódolattal átnyújtani bátorkodunk, megragadjuk az alkalmat, hogy egyházunknak Felseged legmagasabb személye, Felseged trónja és a haza iránti legloyalisabb érzelmeit élő szóval is kifejezzük.“

Király ő felsége következőleg válaszolt e beszédre: „Kérelmük tárgyát érett megfontolásra fogom méltatni, teljes megnyugvással adván kifejezést már előre is azon reménynek, hogy kormányomtól szintugy mint a törvényhozástól is bizonyosan távol áll azon szándék, oly határozatokat életbe léptetni, melyek alapos aggodalmat okozhatnának s képesek volnának megzavarni az ország különféle nemzetségei közt örvendeteszen fenálló s általam mindenkor ohajtott békét és egyetértést, melynek további ápolását önöknek is csak a legmelegebben ajánlhatom.“

Hir szerint a kormány — e felszólalás következtében — nem fogja előterjeszteni ezuttal a kérdéses törvényjavaslatot.

Kiadja: az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat. Szerkesztőbizottság. Felelős szerkesztő: BIRÓ BÉLA. Szerkesztőtársak: ÁVÉD JÁKÓ, BALOGH IGNÁCZ, CSERNI BÉLA, GIDÓFALVY GERGELY.

Nyomatott Klüger Bernátnál a lyc. gyorssajtóján Gyulafehérvárt 1879.